

A Beagle-konfliktus eszkalációja és a krízis megoldása (1977-1984)

Jelige: "Beagle"

Bevezetés

Dolgozatomban megkísérlem elemezni a Beagle-konfliktus két legfontosabb, és tanulságokban leginkább bővelkedő szakaszát. Először kitérek a konfliktushoz vezető főbb okokra, és az ellentétek forrásaira a két latin-amerikai ország, Argentína és Chile között. Ezután a konfliktus értelmezéséhez nélkülözhetetlen előzményeket is össze kívánom foglalni. Ezt követően térek rá a konfliktus eszkalációs szakaszának vizsgálatához, amikor majdnem háborúhoz vezettek az ellentétek. Végezetül, a krízis megoldását is megvizsgálom, amely rengeteg tanulsággal szolgálhat egy háború közeli állapot békés megoldásában.

Témaválasztásomat főként Latin-Amerika történelme, és a modernkori történelem iránti egyre növekvő érdeklődés indokolja. Egy olyan témát kívántam választani, amely még nem túlságosan ismert Magyarországon. A dél-amerikai államok nemzetközi kapcsolatainak vizsgálatát remek kutatási témának tartom. Remélhetőleg a jövőben egyre többen foglalkoznak majd a szubkontinens történetével. Argentína és Chile viszonya nagyban meghatározza Dél-Amerika déli részének helyzetét. A két állam között akadnak még megoldatlan kérdések. Ezért a konfliktus megoldása tanulságos lehet ebből a szempontból is.

Munkám során főként idegen nyelvű forrásokat használtam, mivel magyar nyelven kevés forrás állt rendelkezésemre. A felhasznált anyagok többségét különféle tanulmányok teszik ki, amelyek a témában vagy a témát is érintve születtek. Ezen kívül különféle újságcikkeket is megtekintettem, amelyekből további hasznos információkat merítettem. Egyéb, korabeli forrásokat, mint például ENSZ dokumentumokat is igyekeztem beépíteni a dolgozatomba, mivel ezek ismerete fontos a téma egészének megismeréséhez. Mellékletként néhány térképet is csatoltam a dolgozatomhoz, hogy a téma térbeli elhelyezését megkönnyítsem.

A konfliktus okai

A Beagle-csatorna Dél-Amerikában, a Tűzföld déli részén található, a Horn-fok közelében. Jelentősége abban áll, hogy egy természetes tengeri átjárót képez a Csendes-óceán és az Atlanti-óceán között. A csatorna nagy része határként szolgál Argentína és Chile között. Magát a csatornát a 1826-ban fedezte fel Fritz-Roy brit admirális.¹ Nevét az HMS Beagle

¹ Király János: Konfliktusok, területi viták Latin-Amerikában. In.: *Külpolitika*. 1982/5. szám. 54.p.

nevű brit hajóról kapta, amelyen a híres angol biológus, Charles Darwin is keresztülutazott a csatornán.²

A konfliktusnak több forrása is volt. Bár egy 1881-es egyezmény a két ország határait a legtöbb ponton megnyugtatóan rendezte, akadtak még nézetkülönbségek, főként a déli, ritkán lakott területeken. A Beagle-csatorna kérdése is ilyen volt. Annak ellenére, hogy az egyezmény kimondta, hogy „*az egész terület a Beagle-csatorna déli részén Chiléhez tartozik*”³, nem volt egyetértés abban, hogy mi tekinthető a csatorna déli részének. Az argentin fél úgy értelmezte, hogy a Picton, Lennox, és Nueva szigetek előtt ér véget a csatorna, így e három sziget Argentína fennhatósága alá tartozna. Ez összhangban állt azzal az argentin elképzeléssel, hogy az Atlanti-óceán térségében nem kell Chile dél-atlanti törekvéseitől tartania. Ezzel szemben, Chile értelmezése szerint a csatorna csak azután ér véget, miután elhagyta a három szigetet. Így a szigetek a chilei állam ellenőrzése alá tartoznának, és ezáltal – az argentin érdekekkel ellentétesen – a dél-atlanti vizeken is befolyást tudna szerezni.⁴ Ez képezte a vita alapját a továbbiakban is.

Latin-Amerikában jelentős hagyományokkal rendelkezik a geopolitika. A korábbi spanyol birodalmi ambíciók hatására az itteni államok vezetői is a lehető legnagyobb területre ki kívánták terjeszteni hatalmukat. Ez azzal járt, hogy a geopolitika elméleti és gyakorlati téren is szorosan a hadsereghez kötődött.⁵ A különféle geopolitikai aspektusoknak ezért ebben a térségben még nagyobb jelentősége van. Az argentin geopolitikusok egy része, például Juan Guglielmelli úgy vélte, hogy országa számára sokkal nehezebb elérnie a dominanciát a dél-atlanti térségben, mint Chilének a Csendes-óceán déli részén. Ennek oka, hogy több állam is igényt tart némi befolyásra a dél-atlanti régióban. Ezért Argentínának ki kellene terjesztenie befolyását a Horn-fok keleti részére, a Falkland/Malvinas-szigetekre, és az Antarktisz egy bizonyos részére is. Ez azonban azt a veszélyt hordozná magában, hogy a térségben érdekelt többi hatalom – mint például Chile, Brazília, Nagy-Britannia vagy az Egyesült Államok – felléphet Argentína ellen.⁶

A csatorna ellenőrzése mindkét ország számára nagyon lényeges volt, amit az is bizonyít, hogy a Déli-sarkkörhöz közel eső Beagle-csatorna környékén is létesítettek nagyobb

² Garrett, James L.. The Beagle Channel Dispute: Confrontation and Negotiation in the Southern Cone. In.: *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 1985 őszi szám. <http://www.jstor.org/stable/165601> (Megtekintés dátuma: 2014. 02.20.) 82.p.

³ „*all territory south of the Beagle Channel belongs to Chile*”

⁴ Garrett i.m. 82.p.

⁵ Szilágyi István: *Geopolitika*. Publikon Kiadó, Pécs, 2013. 167-168.p.

⁶ Garrett i.m. 84-85.p.

jelentőségű településeket: a csatorna északi oldalán az argentin Ushuaia városa és a déli oldalon a chilei település Puerto Williams.⁷ Az Antarktiszt közelsége abból a szempontból is lényeges, hogy mindkét ország ki kívánta terjeszteni befolyását erre a kontinensre, és ehhez a Beagle-csatorna és a környező szigetek birtoklására is szükség volt. A szigetek feletti uralom nem önmagában volt fontos, hiszen azok nem túl nagy kiterjedésűek. Azonban rájuk támaszkodva egy elég jelentős tengeri terület fölé is kiterjeszthették volna hatalmukat a szembenálló országok,⁸ a Beagle-csatorna ellenőrzése mellett.

Az államok közötti vitáknak vannak olyan összetevői, amelyek gyakran előfordulhatnak államközi konfliktusok esetében. Ilyen elem az állam vezetőinek növekvő aggodalma, amit az ellenük irányuló fenyegetettség érzése is tovább fokoz. Az erőszak lehetséges használata is felmerülhet ekkor. Emellett, a döntéshozóknak muszáj fontos és átfogó döntéseket hozniuk, amelyeket a legtöbb esetben elégtelen információkra kényszerülnek alapozni, és ez csak tovább növeli a helyzet feszültségének a mértékét. Az országok közötti feszültségek egyik fajtája a katasztrófa politika.⁹ A Beagle-konfliktus is tekinthető egy ilyen katasztrófa politikai krízisnek. Ilyen esetekben egy ország vezetői nyomást gyakorolnak egy másik állam döntéshozóira, annak érdekében, hogy elérjék céljaikat. Ezt többször háborús helyzet kialakulásának kockáztatásával teszik,¹⁰ úgy, mint a Beagle-konfliktus esetében is.

A katasztrófa politika több feltétele is van. Egy „*komoly belföldi és nemzetközi fenyegetettség létezése*”¹¹, aminek sikeres megoldását az „*ellenfél kötelezettségvállalásának*”¹² megszüntetésében látja a kezdeményező fél. Erre azonban csak akkor vállalkozhat, ha a szembenálló félnek „*sebezhető kötelezettségvállalása van*”¹³. Ettől az elkötelezettségtől való eltántorításban van szerepe a háborúval való fenyegetésnek.¹⁴ A katasztrófa politikai helyzetek végkimenetele elég bizonytalan. Az eredményes megoldás „*igényli, hogy az államvezetés gondolkodjon egy gyors és folyamatban lévő tanulási folyamaton azért, hogy felfedje hibás megfigyeléseit és jobban elősegítse a politikát a fennálló*

⁷ Szilágyi i.m. 189. p.

⁸ Garrett i.m. 82-84.p.

⁹ Corbacho, Alejandro Luis: *Predicting the probability of war during brinkmanship crises: The Beagle and the Malvinas conflicts*. Universidad del CEMA, Documento de Trabajo No. 244, 2003. 3.p.

¹⁰ Corbacho i.m. 2.p.

¹¹ Corbacho i.m. 4.p. (Idézi: Lebow, Richard Ned: *Between peace and war. The nature of international crisis*. The John Hopkins University Press, 1981. 61.p.)

¹² Corbacho i.m. 4.p. (Idézi: Lebow, Richard Ned: *Between peace and war. The nature of international crisis*. The John Hopkins University Press, 1981. 61.p.)

¹³ Corbacho i.m. 4.p. (Idézi: Lebow, Richard Ned: *Between peace and war. The nature of international crisis*. The John Hopkins University Press, 1981. 61.p.)

¹⁴ Corbacho i.m. 4.p.

politikai realitásokkal összhangban”¹⁵. Amennyiben a kezdeményezőnek sikerül felismernie a hibáját, és változtatnia az addigi politikáján, akkor elkerülheti a fegyveres összecsapást.¹⁶

A belpolitikai szempontok önmagukban is jelentős tényezők a különféle krízisek esetén. Azonban összefüggés is megfigyelhető a katasztrófa politikai és a belpolitikai tényezők között. Corbacho szerint a *„belpolitikai megfontolások, különösen a rezsim túlélése, szintén kritikusak a döntésben hogy kezdeményezzen egy katasztrófa politikai kihívást”*. Bizonytalan belpolitikai szituáció esetén a konfliktus végkifejlete kevésbé megjósolható és a külső tényezőknek is megnő a szerepük.¹⁷

A nacionalista érzelmek mindkét állam belpolitikájára hatást gyakoroltak a konfliktus folyamán. Az argentinok szerint a Beagle-csatorna államuk része a Falkland/Malvinas-szigetekhez hasonlóan, és joguk van a birtoklására. A chileiek tartottak az argentin befolyás növekedésétől. Szerintük Patagónia keleti területéből nagy terület tartozott régen Chiléhez, de ezek egy részét fel kellett adniuk a fegyveres összecsapások elkerülése érdekében. A csatorna ellenőrzését azonban mindenképpen meg akarták tartani, hogy elejét vegyék az ország területének további csökkenésének.¹⁸ Ez megnehezítette a kompromisszumos megoldást.

Argentína belpolitikai élete elég mozgalmas volt a Nemzetközi Bíróság döntőbíráskodása idején. A katonai junta kormányzása 1973-ban véget ért, a demokratikus választások megrendezésével. Juan Perón visszatért az elnöki székbe a Justicialista Párt színeiben. Alelnökének harmadik feleségét, Isabel Perónt tette meg. Juan Perón azonban 1974. július 1-jén elhalálozott. Alelnökeként felesége lett a következő elnök. Az 1970-es évek Argentína szempontjából kedvezőtlen időszak volt mind társadalmi, mind gazdasági tekintetben. Isabel Perón hatalma eléggé ingatag volt. A közvélemény nem fűzött sok reményt elnökségéhez, így a hadsereg könnyedén át tudta venni tőle a hatalmat.¹⁹

Az új katonai junta azonban koránt sem volt egységes. Hiányzott egy igazi vezéregyéniség, egy olyan személy, mint amilyen a chilei oldalon Augusto Pinochet volt. A különböző haderőnemek vetélkedése, és a személyes érdekek előtérbe helyezése a juntán belül széthúzást eredményezett. A José Martínez de Hoz vezette gazdasági minisztériummal voltak a legerősebb ellenérzései a katonai vezetőknek. Ellenezték ugyanis a neoliberális

¹⁵ Corbacho i.m. 4.p. (Idézi: Lebow, Richard Ned: *Between peace and war. The nature of international crisis.* The John Hopkins University Press, 1981. 270-271.p.)

¹⁶ Corbacho i.m. 4.p.

¹⁷ Corbacho i.m. 5.p.

¹⁸ Garrett i.m. 85.p.

¹⁹ Upp, Daniel G.: *Risky invasions: Decisions made by the Argentine junta regarding disputed islands, 1978–1982.* Naval Postgraduate School, Monterey, 2011. 31.p.

gazdasági reformokat. Az ellentéteknek köszönhetően az argentin katonai rezsim bizonytalan alapokon állt. A Chile elleni siker megoldást kínálhatott volna az egyre csökkenő társadalmi támogatottság problémájára, és megerősíthette volna – a várható nemzetközi hátrányok ellenére – a junta belpolitikai helyzetét. Kudarccal azonban számolniuk kellett hatalmuk összeomlásával.²⁰

A természeti erőforrások kisajátításának a vágya mindkét fél részéről erős ösztönzést adott arra, hogy akár egy komolyabb konfliktus árán is megszerezzék a térség feletti ellenőrzést. A Beagle-csatorna térsége ugyanis gazdag különféle természeti erőforrásokban. Található itt kőolaj, ami mindkét ország számára megfelelő indokot szolgáltatott a szigetek feletti fennhatóság ellenőrzésére.²¹ A közeli Antarktisz környéki vizek gazdagok tengeri fehérjeforrásban.²² A bálnavadászatból is jelentős jövedelemre lehet szert tenni.²³

Az 1970-es években a szénhidrogének szerepe felértékelődött a vitában.²⁴ Egyes argentin felmérések azt mutatták, hogy több milliárd dollárnyi kőolajat, ásványi anyagot, és halat lehetne kitermelni a térségből. Chile szintén fontosnak tartotta ebből a szempontból – is – a térséget. Kőolaj szükségleteinek jelentős részét remélte kielégíteni a térségből. A kitermelés ezen a területen sokkal előnyösebb lett volna, mint az ország csendes-óceáni partjainál, ahol a kőolaj felszínre hozatala sok nehézségbe – és így jelentős költségekbe is – került.²⁵

Az antarktisi erőforrások is vonzó célpontot jelentettek mindkét állam számára. Az itt található, nagyjából még érintetlen ásványkincsek és egyéb természeti erőforrások jelentős gazdasági hasznot hordozhattak – és a mai napig hordozhatnak – magukban. Ebből a szempontból a Beagle-csatorna ellenőrzése a fentebb említett okok miatt volt fontos.²⁶ A természeti erőforrások megszerzésére való törekvés mind a mai napig fontos tényező a nemzetközi kapcsolatokban.

²⁰ Upp i.m. 36-45.p.

²¹ *Magyarország*. 1978. 01. 29. XV. évfolyam 5. szám. 4.p.

²² Király i.m. 53.p.

²³ Szalánczi József Krisztián: Az 1938-1939-es német Antarktisz-expedíció katonai vonatkozásai. In.: Bene Krisztián et. al. (szerk.): *Kutatási füzetek* 20. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013. 217.p.

²⁴ Ferrada, Mila F.: *Non-Democratic Peace in South America Comparing the Beagle Channel Crisis (1977 -1978) and the Cenepa Crisis (1994-1995)*. McGill University, 2007. 39.p.

²⁵ Garrett i.m. 82-84.p.

²⁶ Garrett i.m. 84.p.

A krízis előzményei

A Beagle- konfliktushoz hasonló helyzetek megoldódhatnak békésen, de akár háborúba is torkolhatnak. Argentína mindkét esetet megtapasztalta, mivel Chilével a Beagle-csatorna ügyét sikerült elsimítania háború nélkül is. Viszont 1982-ben háborúba keveredett Nagy Britanniával a Falkland/Malvinas-szigetek miatt, amiből vesztesen került ki.²⁷ A vereséghez az is hozzájárult, hogy a chilei határon is kellett katonákat állomásoztatnia az argentin hadseregnek.²⁸ A kudarc egyik következménye a katonai junta összeomlása volt, és ez lehetőséget adott később a Beagle-konfliktus végleges rendezésére.²⁹

A csatorna feletti fennhatóság vitája visszanyúlik a 19. század elejére. A dél-amerikai függetlenségi háborúk során létrejött új államok határai a korábbi adminisztratív területek határait követték. Ennek oka egy megállapodás volt a függetlenségi harcot folytató erők között, amely az „*uti possidetis juris*”³⁰ alapján állapította meg a határokat. A függetlenség kivívását követően azonban egyre inkább figyelmen kívül hagyták a megállapodást. Az 1840-es évektől kezdve Argentína és Chile között feszültség keletkezett a határok kérdése miatt. A Patagóniára való igény alátámasztására kolóniákat kívántak kialakítani, de a zord körülmények nem sok embert vonzottak. A kormányok nem tartották stratégiai jelentőségűnek a területet, így nem is nagyon erőltették a betelepülést erre a területre. Így ritkán lakott maradt a térség.³¹

Az első hivatalos egyezmény, amely érintette a kérdést 1855-ben jött létre. Ez egy keretegyezmény volt, ami a két ország kapcsolatainak bővítését hivatott elősegíteni. Egy cikkelye az „*uti possidetis juris*” elvet állapította meg ismét a határookra vonatkozólag. A határok pontos rendezését későbbre halasztották, és felmerült egy harmadik fél döntőbíráskodásának lehetősége is. „*Stratégiai késlekedések, meg nem alkuvás és provokációk*”³² akadályozták a megegyezés létrejöttét 1881-ig.³³

1879-ben a helyzet – hasonlóan az egy évszázaddal későbbi eseményekhez – majdnem háborúig fokozódott a két ország között. Ebben az évben Chile háborúba keveredett Peruvall és Bolíviával a Csendes-óceán térségében. Ezt Argentína arra akarta felhasználni, hogy

²⁷ Corbacho i.m. 2-3p.

²⁸ Upp i.m. 56.p.

²⁹ Upp i.m. 41.p.

³⁰ „*ahogy éppen birtokolták*”

³¹ Garrett i.m. 86-87.p.

³² „*Strategic delays, intransigence and provocations*”

³³ Garrett i.m. 87.p.

Patagóniában felszámolja az indián törzsek ellenállását, és így megszerezze a terület feletti uralmat. A chilei oldalon amiatt aggódtak, hogy Argentína bekapcsolódhat a háborúba is, és így még egy ellenféllel találta volna magát szemben. Peru még területet is felajánlott Argentínának, ha belép a háborúba. Egy széleskörű katonai konfliktus volt kibontakozóban. 1880-ban az Egyesült Államok közbelépett. Követi útján megállapodást akart létrehozni Chile és Argentína között, hogy megakadályozza a háborút a két állam között.³⁴

A háború végül elmaradt a két fél között, így 1881-ben Chile és Argentína megállapodást kötött az országhatárokról. Ebben Chile lemondott Patagónia nagy részéről. A szerződésben rendezték a több mint 4000 kilométeres határt,³⁵ amely a világon a harmadik leghosszabb határszakasz.³⁶ Ebben az ügyben több vitatott kérdés is nyitva maradt. Ennek oka az volt, hogy a szerződést mindkét fél úgy értelmezte, ahogy az érdeke kívánta. Argentína befolyást kívánt szerezni a csendes-óceáni partvidéken is, míg Chile az atlanti-óceáni partvidéken is.³⁷ A Beagle-csatorna kérdése is vitatott maradt az egyezmény után is, mivel mindkét állam igényt tartott a csatornára.

1958 májusában került elő ismét komolyabban a Beagle-csatorna kérdése a két állam között. Ekkor nagyon közel kerültek a felek egy háború kirobbanásához. Ennek oka a Beagle-csatornán található Snipe-szigeten történt incidens volt. Az ellentéteket azonban az év augusztusára sikerült rendezniük.³⁸ A következő év elején a két állam elnöke, Frondizi (Argentína) és Alexandri (Chile) találkoztak a chilei Los Cerrillos légi bázison. A megbeszélés eredményeként 1960 júniusában megállapodtak több kérdésben is. Argentína elismerte a chilei fennhatóságot a Lennox-szigeten, míg Chile néhány kisebb szigeten ismerte el az argentin szuverenitást. A megegyezést végül nem ratifikálták. 1964-ben az argentin fél a hágai Nemzetközi Bíróság elé kívánta terjeszteni az ügyet, eredménytelenül. 1967-ben a chilei kormány ismét Nagy Britanniát kívánta felkérni döntőbírónak. Ezt az argentin kormány csak nehezen tudta elfogadni, mivel a Falkland/Malvinas-szigetek miatt nem volt felhőtlen a viszonya a britekkel.³⁹

Végül, 1971 júliusában megegyezés született a felek között. Döntőbírónak kérték fel az Egyesült Királyságot a vitában, így megelőzve a katonai konfliktust a több mint 4000

³⁴ Garrett i.m. 87-88.p.

³⁵ Garrett i.m. 88.p.

³⁶ Aravena, Francisco Rojas: El diálogo argentino-chileno en temas de seguridad y defensa. In.: *Fasoc*, 12. évfolyam, 1997 április-június. 3.p.

³⁷ Fischer Ferenc: A chilei hadsereg és a német katonai befolyás (1885-1914). In.: Rác János (szerk.): *Tudományos Szocializmus*. Szeged, 1981. 15-16.p.

³⁸ Guarategua, Javier Vargas: A cincuenta años de la crisis del Islote Snipe. In.: *Revismar* 2009/1. 88.p.

³⁹ Garrett i.m. 89-90.p.

kilométeres határral rendelkező államok között.⁴⁰ Ekkoriban Argentínát az Alejandro Lanusse vezette katonai junta irányította, míg Chile élén a szocialista, Salvador Allende vezette kormány állt.⁴¹ Nagy Britannia uralkodója, II. Erzsébet királynő elfogadta a felkérést.⁴² Egy 1972-ben Argentína és Chile közötti megállapodás szabályozta a döntőbíróági ítélezést. Ennek értelmében a Nemzetközi Bíróság tárgyalta az ügyet, és hozta meg a végső döntést.⁴³ A brit fél jogköre csupán az ítélet elfogadására vagy elutasítására terjedt ki, a döntésen nem változtathatott.⁴⁴ A bíróság munkájában egy-egy angol, francia, amerikai, svéd, és nigériai szakértő vett részt.⁴⁵

Ahhoz, hogy a saját érdeküknek legelőnyösebb döntés szülessen, mindkét fél igyekezett minél több dokumentumot, illetve térképet a bíróság rendelkezésére bocsátani. A döntőbírók az 1881-es egyezményből indultak ki. Ezt a szerződést mindkét állam elismerte, érvényességét nem kérdőjelezték meg. Az egyezményben a felek megállapodtak arról, hogy „minden sziget a Beagle-csatornától délre Chiléhez tartozik”.⁴⁶ Nézeteltérés egyetlen egy dologban volt, abban, hogy mit tekintettek Beagle-csatorna határának. Amennyiben a csatorna tovább folytatódik az Atlanti-óceán felé, akkor Chile a jogos birtokosa a három szigetnek. Ám, ha a csatorna a Navarino-szigetet követően déli irányba fordul, abban az esetben Argentína szuverenitása alá kell tartoznia a szigeteknek.⁴⁷

Az argentin kormány több tudományos kutatásra is megbízást adott a Beagle-csatorna környékén. Bízta abban, hogy a korszerű kutatási eredményekkel meg tudják győzni a Nemzetközi Bíróság döntőbíróit. Ebben a feltevésükben csalódniuk kellett, mivel a bírakat nem győzték meg a bizonyítékok.⁴⁸

Az argentinoknak volt egy indokuk, amivel úgy gondolták, hogy megfelelően alátámaszthatja igényüket a Beagle-csatornára. Ez volt a „kétóceános alapelv”.⁴⁹ Ennek az volt a lényege, hogy Argentína az Atlanti-óceán déli partvidékén egészen a Horn-fokig birtokolhatja a területet. Chilének pedig joga van ugyanígy eljárni a Csendes-óceán déli partvidékén. Úgy gondolták, hogy ezt az alapelvet több dokumentum is alátámasztja, többek

⁴⁰ Corbacho i.m. 5.p.

⁴¹ Upp i.m. 26.p.

⁴² Corbacho i.m. 5.p.

⁴³ Garrett i.m. 90.p.

⁴⁴ Upp i.m. 25.p.

⁴⁵ Király i.m. 55.p.

⁴⁶ „all island to the south of the Beagle Channel belonged to Chile”

⁴⁷ Upp i.m. 28.p.

⁴⁸ Upp i.m. 28.p.

⁴⁹ „bioceanic principle”

között egy 1893-as jegyzőkönyv,⁵⁰ illetve a két ország között egy 1902-ben megkötött egyezmény, amely a határvitának Nagy-Britannia döntőbíráskodása elé viteléről kötött megállapodás volt a két ország között.⁵¹ A bíróság azonban ezt nem tartotta mérvadónak, ezért nem is vette figyelembe döntésénél.⁵²

Az öt döntőbíró az 1881-es egyezmény értelmezése foglalkoztatta. Arra keresték a választ, hogy mi lehetett a szerződés megalkotóinak eredeti elképzelése a csatorna szigeteinek hovatartozásával kapcsolatban, az akkori földrajzi tudás és technológiai lehetőségek figyelembe vételével. Arra a megállapításra jutottak, hogy nem határoztak meg pontos útvonalat a megállapodás során. Ezért nekik kellett döntést hozniuk a két értelmezés között. Azt feltételezték, hogy az egyezmény alkotói a logikusabb megoldásnak azt tarthatták, hogy a csatorna nem kanyarodik el a Navarino-sziget után, hanem tovább folytatódik kelet felé. Ez az interpretáció Chilének kedvezett. Az argentinok számára az sem volt kedvező, hogy az általuk benyújtott térképek egy része Chile fennhatósága alá tartozóként ábrázolta a szigeteket.⁵³

A bíróság döntése 1977. február 18-án született meg.⁵⁴ Egyhangúan úgy határozott, hogy a „*Picton, Nueva és Lennox szigetek, közvetlenül hozzátartozó szigetekcskékkal és zátonyokkal együtt a Chilei Köztársasághoz tartoznak*”⁵⁵ ⁵⁶ Az egyezmény megállapította, hogy a „*vörös vonal... a csatolt térképen... jelenti a földi és tengeri illetékesség határát az Argentin illetőleg a Chilei Köztársaság között*”. Továbbá, az egyezmény által érintett területen „*minden sziget, szigetekcske, zátony, homokpad, homokzátony jogcíme, amennyiben a fent említett vörös vonal északi oldalán található az Argentin Köztársaságra száll, amennyiben a délin található, a Chilei Köztársaságra*”.⁵⁷ Már csak a brit döntéshozókon múltott, hogy elfogadják-e a bíróság ítéletét.

A krízis csúcspontja: 1977-1978

⁵⁰ Garret i.m. 91.p.

⁵¹ Ferrada i.m. 37.p.

⁵² Garrett i.m. 91.p.

⁵³ Upp i.m. 28.p.

⁵⁴ Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In.: *Reports of International Arbitral Awards*, XXI. kötet, Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006. 55.p.

⁵⁵ „*Picton, Nueva and Lennox Islands, together with their immediately appurtenant islets and rocks belong to the Republic of Chile*”

⁵⁶ Garrett i.m. 93.p.; Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In.: *Reports of International Arbitral Awards*, XXI. kötet, Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006. 189.p.

⁵⁷ Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In.: *Reports of International Arbitral Awards*, XXI. kötet, Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006. 189-190.p.

1977 májusában az Egyesült Királyság királynője, II. Erzsébet kihirdette, hogy a brit kormány elfogadja a bíróság döntését, amely Chilének ítélte a vitatott szigeteket.⁵⁸ Az Augusto Pinochet irányította chilei katonai junta nagy sikerként élte meg a döntést. Kissé ironikus, hogy a korábbi elnök, Salvador Allende szerepét is elismerték a kedvező ítéletben, mivel épp ők távolítottak el őt a hatalomból 1973-ban.⁵⁹ Argentína vezetői nem fogadták el a döntést, mert azt az országukra nézve hátrányosnak ítélték.⁶⁰ Az óceánok felosztásának elve nem érvényesült, így Chilének a szigetek kitörési pontot kínáltak a dél-atlanti térségben.⁶¹

Videla, az argentin katonai junta vezetője volt, amely a „*Nemzeti Újjászervezési Folyamat*”⁶² nevet viselte. Ez a rezsim 1976. március 24-én jött létre, az Isabel Peron elleni puccs eredményeként.⁶³ Az új vezetés mögött a kezdeti időszakban széles társadalmi támogatás állt. A legsürgetőbb feladatának a baloldali gerillák legyőzését, és a gazdasági helyzet javítását tartotta. A „*Piszkos Háború*”⁶⁴ során igyekeztek letörni politikai ellenfeleiket, így a baloldali gerillák mellett leszámoltak Isabel Perón támogatóival és legfőbb tanácsadójával, José López Regával is 1977 folyamán.⁶⁵

Mivel a junta nem volt elégedett az ítélettel, a vezetők megpróbálták Chilével kétoldalú tárgyalások során megegyezni a kérdésről. A chilei vezetők – érthető módon – teljes mértékben elfogadták a döntőbírói ítéletet, és a szigetek hovatartozásáról nem kívántak tárgyalni. Esetleg néhány még vitatott kérdésről lettek volna hajlandóak egyezkedni, mint például a tengeri határok.⁶⁶ Az argentin vezetés kompromisszumot kívánt kötni a szigetekről. Javaslatuk szerint, megosztották volna a szigetek feletti uralmat. Ezt a chileiek elutasították, viszont azt javasolták, hogy forduljanak az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez. Argentína erre nem volt hajlandó, mert nem látta értelmét annak, hogy az ENSZ is számára kedvezőtlen ítéletet hozzon a kérdésben.⁶⁷

Ekkor Argentína vezetésében két fő csoport bontakozott ki: a keményvonalasok és a könnyűvonalasok. A keményvonalasok egy katonai akciót kívántak végrehajtani Chile ellen.⁶⁸ A közvéleményt is a háború támogatására kívánták rávenni, ezért Chile ellenes propagandát

⁵⁸ Corbacho i.m. 5.p.

⁵⁹ Upp i.m. 28-29.p.

⁶⁰ Corbacho i.m. 6.p.

⁶¹ Király i.m. 55.p.

⁶² „*Proceso de Reorganización Nacional*”

⁶³ Upp i.m. 29-30.p.

⁶⁴ „*Guerra Sucia*”

⁶⁵ Upp i.m. 30.p.

⁶⁶ Corbacho i.m. 6.p.

⁶⁷ Upp i.m. 31.p.

⁶⁸ Corbacho i.m. 6.p.

folytattak.⁶⁹ Az újságírók egy része szintén támogatta a kemény fellépést, és a bíróság döntésének elutasítását kérte, mivel sértőnek találták a nemzeti érdekekre nézve. A közvélemény nagy része ekkor még a keményvonalasokat támogatta.⁷⁰ Ezzel szemben, a könnyűvonalasok el kívánták kerülni a katonai összecsapást, és a kétoldalú tárgyalásokat folytatva próbálták megoldani a problémát.⁷¹

1977. május 31-én argentin vezetők egy speciális bizottsága készített egy javaslatot, amelyet az elnök, Jorge Videla is támogatott. Azonban a katonai junta tagjai túlságosan mérsékeltnek tartották, ezért visszautasították azt. A döntésben nagy szerepe volt Oscar Villegos tábornoknak, aki elismert geopolitikai szakemberként a junta egyik legnagyobb tekintélyű tanácsadója volt.⁷²

A kétoldalú diplomáciai megbeszélések folytatódtak, mindkét kormány megpróbálta fegyverek használata nélkül rendezni az ügyet. Az argentin álláspont a döntőbírósi határozat helyett a kétoldalú döntéshozatalt preferálta. Oscar Montes argentin külügyminiszter 1978. január 25-én kijelentette, hogy kormánya „*érvénytelennek*” tekinti a brit kormány ítéletét. Ezt azzal indokolták, hogy az ítélet tévedéseket, és ellentmondásokat tartalmazott.⁷³ Kifogásolták, hogy a bírák nem – az argentin szempontoknak – megfelelően értelmezték a csatorna útvonalát. Ezen kívül az is sérelmezték, hogy a bíróság nem szabályozta megfelelően a tengeri területek kérdését. A szigetek chilei tulajdonba kerülésével úgy érezték, hogy a későbbi tárgyalások során hátrányos pozícióból indulnának.⁷⁴ A nyilatkozat Chilében erős ellenérzéseket váltott ki, és a két nemzetet még erősebben szembe állította egymással.⁷⁵

A diplomáciai kísérletek között érdemes megemlíteni két elnöki találkozót. Az 1978. január 19.-i Mendozai találkozót és az 1978. február 20.-ai Puerto Montti összejövetelt. Ezen felül Pinochet személyes követe is felkereste Videlát, három különleges küldöttség, egy közös bizottság, az államok fegyveres erőinek tisztviselői közötti találkozó, és egy jegyzékváltás is történt Pinochet és Videla, valamint a két külügyminiszter között. Ezek a kísérletek eredménytelenek voltak, nem sikerült az ellentéteket feloldaniuk. Felmerült egy harmadik szereplő közvetítésének a lehetősége is. Ekkor több jelölt is szóba került. Egyebek mellett az Egyesült Államok elnöke, János Károly spanyol király, egy európai államfő, és a pápa is.

⁶⁹ Upp i.m. 32 .p.

⁷⁰ Garrett i.m. 94.p.

⁷¹ Corbacho i.m. 6.p.

⁷² Corbacho i.m. 6-7.p.

⁷³ Corbacho i.m. 7.p.

⁷⁴ Garrett i.m. 94-95.p.

⁷⁵ Corbacho i.m. 7. p.

Október 30-án azonban Pinochet már nem támogatta egy harmadik fél közvetítésének a lehetőségét.⁷⁶

A két ország közötti kereskedelemben Argentína embargót hirdetett, aminek következtében tilos volt „*bőrt és vasúti síneket, gépjármű-alkatrészt és olajszármazékokat, gyógyszereket és teát, gyapjút és bármilyen katonai anyagot Argentínából Chilébe szállítani.*”⁷⁷ Több mint 3000 chilei állampolgárt kitoloncoltak Argentínából 1978 decemberének végéig.⁷⁸ Például december 16-án 415 chileit toloncoltak ki az Argentína déli részén található Chubut és Santa Cruz tartományokból.⁷⁹ Több városban – köztük a fővárosban is – elsötétítést vezettek be. A feszültség 1978 októbere és decembere között volt a tetőpontján, a háború kirobbanásához csak egy szikra kellett.⁸⁰

November elején megalakult az argentin „*Comité Militar*”,⁸¹ amelynek tagja volt Videla elnök, a katonai junta három tagja és a fegyveres erő három titkára. Ez a szervezet 1979 januárjáig felruházta magát a fő döntési jogkörrel a Beagle-csatorna kérdésében. Októberben a junta nem kívánt tárgyalni a szigetek megosztásáról, csupán a tengeri területekről. Azonban több befolyásos tisztviselő a Bizottságon kívül minden tárgyalást elutasított, különösen a hadsereg vezetői. Álláspontjukat Oscar Montes admirális október 27.-ei lemondásáig tartották fenn. Montes a Beagle-csatornán lévő szigetek elfoglalása mellett érvelt. Ezzel egy időben változás történt a három haderőnem miniszteri posztjain is, így a könnyűvonalasok erősebbé váltak.⁸²

A két állam elnöke igyekezett tárgyalások útján véget vetni a vitának. Pinochet a kétoldalú tárgyalásokat nem tartotta hatékonnak, ezért – korábbi véleményével ellentétben – egy közvetítő igénybevételét ajánlotta. November 20-án Cubillos, Chile külügyminisztere egy hivatalos diplomáciai jegyzéket küldött Carlos Washington Pastornak, Argentína új külügyminiszterének, amelyben az állt, hogy az 1972-es megállapodással összhangban a Nemzetközi Bíróság elé kellene – ismét – terjeszteni az ügyet. A másik fél ezt elvetette, Cubillos pedig nem hivatalosan azt az információt kapta, hogy az argentin vezetés „*casus bellinek*”⁸³ tekinti ezt a lehetőséget.⁸⁴

⁷⁶ Corbacho i.m. 7-8.p.

⁷⁷ *Magyarország*. 1978. 07. 30. XV. évfolyam 31. szám. 6.p.

⁷⁸ Garrett i.m. 97.p.

⁷⁹ *El Pais*. 1978.12. 17. http://elpais.com/diario/1978/12/17/internacional/282697202_850215.html (Megtekintés dátuma: 2013. 03. 23.)

⁸⁰ Corbacho i.m. 8.p.

⁸¹ „*Katonai Bizottság*”

⁸² Corbacho i.m. 8-9.p.

⁸³ „*háborús oknak*”

A Cubillos által küldött jegyzéket alaposan megfontolta a külügyminiszter, a „*Comité Militar*”, és a chilei nagykövet is. A Nemzetközi Bíróság lehetőségét elutasították. Azonban a jegyzék tartalmazta azt a kitételeket is, hogy egy „*baráti kormány*” közvetítsen. Ezt az opciót nem vetették el. Az argentin vezetők körében három frakció jött létre a kérdést illetően. Az első frakció, amelyet a külügyminisztérium tagjai alkottak, a kétoldalú tárgyalások folytatását támogatták. A második csoport, amely a hadsereg és a haditengerészet egyes tagjaiból, főként a szárazföldi hadsereg vezetőiből és Osiris Villegas tábornokból tevődött össze, közvetítés ellen és a katonai akció mellett foglalt állást. A harmadik csoportosulás egy feltétellel támogatta a közvetítést, méghozzá az óceánok elkülönítésének elismerésével, ami azt jelentette, hogy az Atlanti-óceán Argentína felségterülete, míg a Csendes-óceán Chile ellenőrzése alatt kell álljon. Ezt Videla mellett a katonai junta is támogatta.⁸⁵

Hosszas megbeszélést követően az első és a harmadik frakció véleményének ötvözetében egyeztek meg. A „*Comité Militar*” beleegyezett a közvetítésbe, amennyiben mindkét fél meghatározza a fennálló különbségeket és megállapítanak néhány kritériumot, melyeknek segítségével békés úton rendezhetik a kialakult nézeteltérést.⁸⁶

A két állam külügyminiszterei megállapodtak egy Buenos Airesi találkozón, amit december 12-én tartottak meg. A célja az volt, hogy közös álláspontra jussanak abban, hogy kit kérjenek fel a közvetítőnek. A választásuk a pápára esett. Azonban egyik ország katonai juntája sem hatalmazta fel az elnököket, hogy aláírjanak ilyesfajta megállapodást. Ennek több oka is volt. A „*Comité Militar*on” belül nem volt egyetértés, továbbá a Bizottság és a végrehajtó hatalom között sem. Az is vita tárgyát képezte, hogy mekkora legyen a közvetítő hatásköre. Argentína ezt pontosan szeretne meghatározni, míg Chile kevésbé pontosan.⁸⁷ A chilei kormány – Cubillos tájékoztatása nyomán – az „*Amerikai Államok Szervezetéhez*”⁸⁸ fordult, hogy megakadályozzák az argentin agressziót.⁸⁹

A konfliktus egyre inkább elmérgesedett, és Argentína már katonai erő bevetésével is fenyegetőzött, a chilei fél kompromisszum-képtelenségére hivatkozva.⁹⁰ Annak érdekében, hogy az argentin vezetés nagyobb nyomatékot tudjon adni fenyegetésének, október 16-án

⁸⁴ Corbacho i.m. 9-10.p.

⁸⁵ Corbacho i.m. 10.p.

⁸⁶ Corbacho i.m. 10.p.

⁸⁷ Corbacho i.m. 10-11.p.

⁸⁸ „*Organization of American States*”

⁸⁹ Upp i.m. 34.p.

⁹⁰ Corbacho i.m. 11.p.

ötvenezer tartalékost hívtak be a hadseregbe.⁹¹ A „*Comité Militarban*” egyre inkább a keményvonalasok kerekedtek felül. Videla elnököt és a külügyminisztert már nem is hívták meg üléseikre.⁹² Ez némileg ellentmond annak a ténynek, hogy Argentínát – jogilag – Videla irányította. Hatalmát azonban a junta többi tagja erősen korlátozta. Az elnököt akár le is válthatta egyhangú döntéssel, a juntát 1978 végén alkotó Roberto Viola tábornok, Armando Lambruschini admirális, és Omar Graffigna tábornok. Így a négyfős juntát gyakorlatilag csak hárman irányították.⁹³

Videla súlyos helyzetben találta magát. A radikalizálódással szemben tehetetlen volt, sőt ő is úgy nyilatkozott a közvélemény előtt, mint aki a Beagle-csatorna szigeteit minden áron meg kívánja szerezni. A keményvonalasok eltávolították volna, ha a katonai megoldás ellen érvelt volna. Nem tudta megakadályozni a krízis súlyosbodását, a leváltását pedig nem akarta kiprovokálni. Nem kívánta megkockáztatni, hogy a helyébe egy háborút támogató személy kerüljön.⁹⁴

Viola tábornok, az argentin hadsereg vezetője egy katonai akció végrehajtását akarta elérni. Viola-t erős nyomás érte a hadsereg vezetősége felől, hogy a konfliktust katonailag oldják meg. Részt vett a bizottság ülésein, ahol személy szerint békülékeny hangnemet tanúsított. Armando Lambruschini hadiflotta-parancsnok és Orlando Agosti, a légierő dandártábornoka nem kívánt katonailag fellépni Chile ellen. Egy ilyen drasztikus lépést nem mertek meglépni, mivel – joggal – tarthattak attól, hogy nem sikerül időben elfoglalni megfelelő számú stratégiai pontot Chilében. Ennek fő akadálya az Andok hegység volt, ahol – a hegyvidéki viszonyok miatt – a szállítás során több akadály is felmerülhetett.⁹⁵

Argentína katonailag előnyösebb pozícióban volt. Az argentin katonai szakértők is fölénytel kalkuláltak katonai potenciáljukra nézve. A szárazföldi haderő tekintetében 1,8:1-as arányt feltételeztek Argentína javára.⁹⁶ A katonai kiadásokban is argentin fölény volt megfigyelhető. 1978-ban Argentína 1,2 milliárd dollárt áldozott a hadseregére, ezzel szemben Chile – bár a vita következtében jelentősen megnövelte kiadásait – csak 757 millió dollárt költött a fegyveres erőkre.⁹⁷ A mozgósítások következtében felduzzadtak a haderők, és az 1978-as év végéig – egyes számítások szerint – hozzávetőlegesen 500 ezer argentin és 250

⁹¹ Ferrada i.m. 50.p.

⁹² Corbacho i.m. 11.p.

⁹³ Upp i.m. 33.p.

⁹⁴ Upp i.m. 33-34.p.

⁹⁵ Corbacho i.m.11-12.p.

⁹⁶ Corbacho i.m. 8. p.

⁹⁷ Magyarország. 1978. 11. 26. 11.p.

ezer chilei katona ált fegyverben.⁹⁸ Argentína a légierőt tekintve is előnyben volt, ám a haditengerészete Chilének volt erősebb.⁹⁹

A „*Comité Militar*” december folyamán elhatározta, hogy fegyverek bevetésével oldja meg a problémát. A csatorna szigetei elleni inváziót december 21-ére vagy 22-ére tervezték. Videla elnök december 14-én közölte az Argentínában tartózkodó pápai nunciussal, Pio Laghival, hogy – mivel sok választása nem volt a Bizottság döntésével szemben – utat enged az invázióknak. A háború küszöbön állt.¹⁰⁰

Chile mindent elkövetett, hogy elkerülje a háborút. Cubillos külügyminiszter ezért ismét elküldte javaslatát Argentína kormányának a pápai közvetítésről. Ezt ismételten elvetették, mivel nem kaptak elegendő garanciát arra nézve, hogy milyen hatáskörrel rendelkezne a Vatikán közvetítése.¹⁰¹ Chile számára az is veszélyt jelentett, hogy tartania kellett egy esetleges perui, illetve bolíviai támadástól is. Bolívia számára egy tengeri kijárat megszerzése a Csendes-óceán partjainál elégséges indok lett volna beavatkozni Argentína oldalán. Perut pedig a revans vágya is fűthette, még egy 19. század végi katonai vereség miatt.¹⁰²

Az argentin vezetés még december 9-én „*behívta fegyveres erejének tartalékosait, és elküldött egy haditengerészeti hajórajt a Beagle-csatorna területére*”.¹⁰³ December 20-án a chilei haditengerészet is elindult a Beagle-csatorna térségébe.¹⁰⁴ Az összecsapásra végül nem került sor, mivel a viharos időjárás következtében a két flotta nem találkozott egymással. A támadást a következő napon ismét meg akarták kísérelni az argentin erők.¹⁰⁵ A kialakult helyzet súlyosságához mérten II. János Pál pápa mindkét állam fővárosába elküldte személyes követét,¹⁰⁶ Antonio Samoré kardinálist. A „*Vatikán Kissingerének*” is nevezett pápai diplomatának sikerült a háború közvetlen veszélyét elhárítania.¹⁰⁷

December 22-én, 6 órával a katonai akció tervezett időpontja előtt, az argentin vezetés elállt a támadás elől és a „*Soberanía*”¹⁰⁸ hadműveletet végül mégsem hajtották végre. Ennek oka főként „*Comité Militar*on” belüli változások voltak, amihez a pápa fellépése nagyban hozzájárult. A keményvonalasok és a mérsékeltek között elhelyezkedő csoport tagjai is

⁹⁸ Király i.m. 55.p.

⁹⁹ Upp i.m. 32.p.

¹⁰⁰ Corbacho i.m. 12.p.

¹⁰¹ Corbacho i.m. 12.p.

¹⁰² Church, Jon Marco: La crisis del Canal de Beagle. In.: *Estudios Internacionales* 2008/1. 13.p.

¹⁰³ Garrett i.m. 96. p.

¹⁰⁴ Ferrada i.m. 53.p.

¹⁰⁵ Upp i.m. 35.p.

¹⁰⁶ Corbacho i.m. 12.p.

¹⁰⁷ *Time*. 1979. 01. 22. <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,920046,00.html> (Megtekintés dátuma: 2014. 03. 23.)

¹⁰⁸ „*Szuverenitás*”

belegyeztek a közvetítésbe, így a keményvonalasok háttérbe szorultak, és ez eredményezte a hadművelet leállítását.¹⁰⁹ Összességében a pápa fellépése is szükséges volt abban, hogy a felek végül túljutottak a holtponton.

A római katolikus egyházfőnek mind a mai napig nagy tekintélye van a latin-amerikai államokban, ahol a lakosság döntő többsége a római katolikus vallást követi. Az Antonio Samoré vezette küldöttség sikerében is a pápai tekintély volt a legfontosabb tényező. Az argentin vezetőknek el kellett fogadniuk II. János Pál pápa kívánságát. Amennyiben ezt nem tették volna meg, arra a közvélemény nagyon negatívan reagált volna, és így a támogatottságuk is csökkent volna. Emellett a junta döntésében az is szerepet játszott, hogy nem voltak biztosak a Chile elleni támadás sikerében. A kockázat meghaladta a várható nyereség értékét.¹¹⁰

A Vatikánnak, mint harmadik félnek a szerepe nélkülözhetetlen volt ahhoz, hogy az argentinok és a chileiek elkerüljenek egy háborút. Ezt azzal sikerült elérniük, hogy egyrészt igyekeztek gyakorlatias diplomáciával közelebb hozni a feleket egymáshoz, másrészt a pápai hatalom erkölcsi befolyásával hatást gyakorolni a békés megegyezés érdekében. Emellett a nemzetközi közösség is próbálta a tárgyalások irányába terelni a feleket.¹¹¹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete, és az „*Amerikai Államok Szervezete*” is foglalkozott a kérdéssel. A pápa közbelépését követően azonban halogatták a további lépéseket, hogy megvárják közvetítés eredményét.¹¹²

Az Egyesült Államok is részt vállalt a konfliktus rendezésében. Nagykövetei mindkét országban a béke megőrzéséért tevékenykedtek. Carter elnök pedig kinyilvánította, hogy nem tűr el semmiféle agressziót Argentína részéről a térségben. Az Egyesült Államok vezetése tisztában volt a pápai befolyás fontosságával, ezért támogatták a Vatikánt céljai elérésében. A pápa személyes követének a helyszínre küldésével Videlának és az argentin kormánynak lehetősége adódott a keményvonalas iránytól való eltérésre.¹¹³

A konfliktus békés megoldása

1979. január 8-án Pinochet és Videla az uruguayi Montevideóban a pápai követ jelenlétében aláírtak egy megneemtámadási egyezményt, és megállapodtak, hogy az 1977-es

¹⁰⁹ Corbacho i.m. 12-13.p.

¹¹⁰ Upp i.m. 35-36.p.

¹¹¹ Corbacho i.m. 13. p.

¹¹² Garrett i.m. 97.p.

¹¹³ Corbacho i.m. 13.p.

katonai helyzetet állítják helyre.¹¹⁴ Ezzel megkezdődött a konszenzus kialakításának folyamata. Az kétségtelen, hogy a pápának a tárgyalások elindításával sikerült elhárítania a fegyveres összecsapást. A konfliktus korábbi rendezési kísérleteihez képest a „*pápai közvetítés innovatív és pragmatikus volt... számos tekintetben*”^{115 116}.

A megbeszélések 1979 májusa és 1980 decembere között a nyilvánosság elől rejtve zajlottak. Néha előfordult, hogy Rómában tárgyaltak a felek. A tárgyalások során az ügyet több részre osztották fel, így azoknak a kérdéseknek a segítségével, amelyekben nagy volt az egyetértés, elvethették a megállapodás magvait. Ezt a módszert használták már több, nagy jelentőségű konfliktus megoldásában is, mint például a szovjet-kínai viszony rendezésében.¹¹⁷

1980. december 12-én úgy tűnt, hogy már közel a végleges megállapodás. A tárgyalások eredményeként ezen a napon a pápa kibocsátott egy indítványt, amely egy egyezség megalkotását volt hivatva előkészíteni. Ez a két évvel korábbi állapotokhoz képest jelentős előrelépés volt. II. János Pál pápa javaslatának tartalmát azonban szigorú diszkrécióval kellett kezelniük a feleknek, mivel – joggal – tarthatott attól, hogy a nacionalisták negatívan befolyásolnák a békülési folyamatot, ha tudnának a javaslat tartalmáról.¹¹⁸

Az előterjesztés szerint a Beagle-csatorna szigetei Chilét illették meg, de Argentína számára biztosította a hajózási útvonalak használatát a térségben, és engedélyezte számára egy meteorológiai állomás felépítését is.¹¹⁹ Továbbá, a Picton, Lennox és Nueva szigetek körül csak 12 kilométerre terjeszthette ki Chile a tengeri határait.¹²⁰ A javaslat tartalmazta a „*tenger békéje*” elképzelést is. Ennek a lényege az volt, hogy egy közös argentin-chilei gazdasági zónát hoznának létre a térségben. Az erőforrások megosztása következtében mindkét országnak le kellett mondania a térségben kiaknázzható javak egy részéről. Így csökkenthették a szénhidrogénekből és a halászatból származó haszon szerepét a vitában.¹²¹

A chilei vezetés elégedett volt a javaslattal és kész volt elfogadni azt. Argentína már vonakodott ettől. Nem lelkesedtek a döntéshozók azért, hogy a Beagle-csatorna szigeteit ez az indítvány is Chilének ítélte. Emiatt érzett elégedetlenségét azzal is nyomatékosította az

¹¹⁴ Corbacho i.m. 13.p.

¹¹⁵ „*the Papal mediation was innovative and pragmatic... in a number of respects*”

¹¹⁶ Cussen, James G.: A Twentieth Century Tordesillas: Or How Soft Power Works Sometimes. In.: *The International Symposium on Cultural Diplomacy 2011*, Berlin, 2011. 31.p.

¹¹⁷ Cussen i.m. 32.p.

¹¹⁸ Cussen i.m. 32.p.

¹¹⁹ Cussen i.m. 32.p.

¹²⁰ Upp i.m. 42.p.

¹²¹ Cussen i.m. 33.p.

argentín vezetés, hogy 1981 áprilisában lezárták a chilei határt, és augusztusban – a pápa korábbi intelme ellenére – kiszivárogtatta az argentín sajtónak a tervezetet.¹²²

Az ezután következő időszak 1983 végéig elég mozgalmas volt a kapcsolat alakulásában. 1979-ben került az elnöki székbe Argentínában Leopoldo Galtieri tábornok – aki a keményvonalasok táborát erősítette – Roberto Viola tábornokot, Videla elnök utódát váltva. Argentína belpolitikai helyzetének negatív irányú változása nem segítette a pápai közvetítést, de a Chilével való konfrontálódás irányából elmozdulás történt Nagy-Britannia irányába a Falkland/Malvinas-szigetek kapcsán.¹²³

1981-ben az argentín külpolitika fő céljává a Falkland/Malvinas-szigetek feletti argentín fennhatóság vissza-/megszerzése vált. Ennek megfelelően a Chilével való konfrontálódás során megkezdett fegyverkezést tovább folytatódott. Erről a brit hírszerzés tájékoztatta Margaret Thatcher miniszterelnököt, aki Ronald Reagent, az Egyesült Államok elnökét is figyelmeztette az Argentína által jelentett veszélyről. Galtieri a Nagy-Britanniával szembeni eredményes fellépéstől azt várta, hogy erre építve a Beagle-csatorna kérdését is számára kedvezően befolyásolhatja.

Az argentín katonai akció azonban katasztrofális kudarcba fulladt. Ez a vereség a katonai junta végét is jelentette, mivel a közvélemény szemében teljesen elvesztette hitelét. Esély nyílt a demokratikus átrendeződésre,¹²⁴ és a Chilével való viszony rendezésére, amelynek alapja pápa korábbi javaslata volt.¹²⁵ A folyamat Raúl Alfonsín elnöksége idején ment végbe. 1983 decemberében demokratikus választásokat tartottak az országban. Az új elnök egyik legfontosabb célkitűzése a Beagle-konfliktus végleges megoldása volt a lehető legrövidebb idő alatt.¹²⁶ Alfonsín ezen kívül fontosnak tartotta a hadi kiadások csökkentését, a gazdasági és politikai kapcsolatok javítását Chilével, és az ország nemzetközi megítélésének helyreállítását.¹²⁷

Az új fejlemények következtében sikerül az 1981-es holtpontról elmozdulni, és a Vatikán 1984 januárjában bejelentette, hogy a pápa 1980-as javaslatai – amelyeket ekkor már mind Chile, mind Argentína elfogadott – alapján elkezdtek kidolgozni a végső megállapodást. A folyamat betetőzéseként 1984. január 23-án Argentína és Chile aláírt egy megállapodást, a

¹²² Cussen i.m. 33.p.

¹²³ Cussen i.m. 34.p.

¹²⁴ Cussen i.m. 34-35.p.

¹²⁵ Upp i.m. 41.p.

¹²⁶ Cussen i.m. 35.p.

¹²⁷ Garrett i.m. 85.p.

„*Béke és Barátság Nyilatkozatát*”.¹²⁸ Ebben lemondtak a háború és a fenyegetések használatáról a két ország viszonyában.¹²⁹

Béke és Barátság Szerződés

Ezt követően már a csak az egyezmény elkészítése volt hátra. Ez a folyamat nem ment túl gyorsan, főként azért, mert a Vatikán teljesen biztos akart lenni abban, hogy „*a teljes egyezmény kiterjedjen mindkét oldalra.*” Március 5-én Buenos Airesben a Külügyminisztérium egy tisztviselője közölte, hogy „*az egyetlen dolog, ami hátravan a szerződés aláírása*”.¹³⁰ 1984. október 18-án elkészült „*Béke és Barátság Szerződés*”¹³¹. Ezt követően az argentin és a chilei kormánynak jóvá kellett hagynia a megállapodást. Ez Chile részéről zökkenőmentesen meg is történt, köszönhetően Augusto Pinochet elnök szilárd hatalmának.¹³² Kétségtelen tény az is, hogy voltak Chilében olyan vélemények, amelyek a szerződés elutasítását szerették volna, mert úgy érezték, hogy Chile túl sok engedményt tett Argentína részére.¹³³

Raul Alfonsín, argentin elnök a demokratikus változásokkal összhangban egy népszavazással kívánt széles társadalmi támogatottságot szerezni az egyezménynek. A referendumot 30 nappal az egyezmény nyilvánosságra kerülése után szándékozott megtartani.¹³⁴ Erre még 1984 júliusában tett ígéretet. Ezt ellenezték a katonai körök és a szélsőséges nacionalista csoportok is, mivel – joggal – tartottak attól, hogy ebből kifolyólag Alfonsín végleg megszilárdíthatja társadalmi támogatottságát. A referendumot 1984. november 25-én tartották meg. A népszavazás sikeres volt, mivel 70%-os részvétel mellett a

¹²⁸ „*Declaración de Paz y Amistad*”

¹²⁹ Cussen i.m. 35.p.

¹³⁰ *The New York Times* 1984 03. 06. <http://www.nytimes.com/1984/03/06/world/around-the-world-chile-and-argentina-recess-talks-on-channel.html?action=click&module=Search®ion=searchResults%230&version=&url=http%3A%2F%2Fquery.nytimes.com%2Fsearch%2Fsite%2Fsearch%2F%23%2Fargentina%2Ffrom19840306to19840306%2F> (Megtekintés dátuma: 2014. 03.24.)

¹³¹ „*Tratado de Paz y Amistad*”

¹³² Cussen i.m. 35.p.

¹³³ Garrett i.m. 101.p.

¹³⁴ Garrett i.m. 99.p.

válaszadók 82%-a egyetértett a szerződéssel és csak 16%-uk nem támogatta.¹³⁵ Annak ellenére, hogy nem rendelkezett alkotmányos alappal, a népszavazás mégis fontos volt a megállapodás szempontjából. A radikális katonai körök így lemérhették, hogy nem számíthatnak a társadalom támogatására, így el kellett fogadniuk az egyezményt.¹³⁶ A szavazás sikerében maga a pápa személye is jelentős hatást gyakorolt, mivel Argentína katolikus ország, és a katolikus egyház fejeként nagy megbecsültségnek örvendett.¹³⁷

A szerződést végül 1984. november 29-én írták alá Rómában, a Vatikánban. Az aláírók között volt Dante Mario Caputo, argentin külügyminiszter, Jaime del Valle Alliende, chilei külügyminiszter, és a Vatikán képviselőjében Agostino Casaroli kardinális.¹³⁸ Az egyezmény végleges elfogadására 1985. május 2-án került sor. Ez az esemény pontosan 8 évvel a Nemzetközi Bíróság döntőbíráskodási eredményének kihirdetése után történt.¹³⁹

A szerződés rendelkezései több pontban is különböztek az 1980-as pápa javaslatától. A „*tenger békéje*” ötletet nem valósították meg, ehelyett két külön gazdasági zónára osztották a közel 118 000 négyzetkilométernyi térséget. Rendezték a tengeri illetékesség határait is. A Beagle-csatornán engedélyezték az argentin hajók áthaladását is, néhány feltétel mellett. Ezeken a hajókon egy chilei kormányost is alkalmazni kellett, a csatornán egyszerre csak három argentin hadihajó haladhatott át, és tilos volt partraszálló járműveket a csatornán keresztülvinni. Az egyezmény legfontosabb része a határvonal meghúzása volt. A három kérdéses szigetet (Picton, Lennox, Nueva) Chiléhez tartozónak ismerték el. A tengeren Chile fennhatósága kiterjedt az Atlanti-óceán egy részére is, de a Horn foktól északra a határvonal az Atlanti- és a Csendes-óceán határát követi. Így részben teljesül az argentin „*kétóceános alapelv*” is.¹⁴⁰

A megállapodás tartalmazott még két fontos kiegészítést a két ország további kapcsolataira nézve. Megegyeztek egy szorosabb gazdasági kooperációban, amelynek mindkét ország gazdasági fejlődését elő kell segítenie. Továbbá, az egyezmény betartását kölcsönösen ellenőrzik, és amennyiben vita merülne fel a két ország között, felkérhetik Svájcot a közvetítő szerepére.¹⁴¹ A szerződés végső záradékának 14. cikkelyében „*a felek ünnepélyesen kijelentik, hogy ez az egyezmény alkotja a teljes és végső egyezséget a*

¹³⁵ Cussen i.m. 35-36.p.

¹³⁶ Upp i.m. 42.p.

¹³⁷ Cussen i.m. 36.p.

¹³⁸ Treaty of Peace and Friendship between Chile and Argentina. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2002. 5.p

¹³⁹ Garrett i.m. 101.p.

¹⁴⁰ Garrett i.m. 101-102.p.

¹⁴¹ Garrett i.m. 102.p.

kérdésben”. „Az ebben az egyezményben jelzett határok minősülnek a végső és megmásíthatatlan határnak az Argentin Köztársaság és a Chilei Köztársaság szuverenitása között. A felek vállalják, hogy nem nyújtanak be olyan igényeket vagy interpretációkat, amelyek inkompatibilisek ennek az egyezménynek a rendelkezéseivel.”¹⁴²

A sikerben az argentin demokratikus átrendeződés jelentős szerepet játszott. Azonban, elvitathatatlan érdemei vannak II. János Pál pápának is a konfliktus békés megoldásában. Bár a végső megállapodás még több évig elhúzódott, pápa a konfliktus leginkább háborúval fenyegető szakaszában lépett fel. Közbelépésével meg tudta akadályozni a katonai összecsapást a két állam között. Az Egyesült Királyságnak 1902-től kezdve 75 év alatt nem sikerült a közvetítések során végső eredményt elérnie. A pápa fellépése, főként nagy befolyása következtében, amellyel rendelkezett ezekben az államokban, sikeresen lezárt egy konfliktust.¹⁴³ A krízis példája megmutatta, hogy a közvetítés két állam vitájában megoldhatja a nézeteltéréseket, ha hajlandóság mutatkozik a békére.¹⁴⁴ Az államok kapcsolataiban a rugalmasság fontosságára is felhívta a figyelmet a konfliktus. Az argentin külügyminiszter, Dante Caputo egy interjúban – épp a Falkland-háborút követően – megjegyezte, hogy „nagyon tudatosak lettünk abban, hogy mi történik azon országok között, amelyek rugalmatlanok.”¹⁴⁵

Összegzés

Összefoglalva elmondható, hogy a krízis békésen rendeződött. A két ország függetlensége óta nyitott kérdés a 19. század második felében tette feszülté a két ország viszonyát. Tárgyalások, közvetítések, és döntőbíráskodások útján próbálták rendezni az ellentéteket, ez azonban 1984-ig nem sikerült. Időnként a háború lehetősége is valósággá vált, de szerencsére nem tört ki komolyabb fegyveres konfliktus a két állam között. Mindkét országban diktatúrák és demokráciák váltották egymást, de az ellentét fennmaradt.

A konfliktusnak több oka is volt. Ezek között megemlítettem néhányat, mint a geopolitikát, katasztrófapolitikai aspektusokat, különféle belpolitikai tényezőket, és a

¹⁴² Treaty of Peace and Friendship between Chile and Argentina. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2002. 4.p.

¹⁴³ Cussen i.m. 36.p.

¹⁴⁴ Garrett i.m. 104.p.

¹⁴⁵ *The New York Times* 1984. 01. 05. <http://www.nytimes.com/1984/01/05/world/3-small-islands-loom-large-in-argentina-leader-s-plans.html?action=click&module=Search®ion=searchResults%230&version=&url=http%3A%2F%2Fquery.nytimes.com%2Fsearch%2Fsite%2Fsearch%2F%23%2Fcaputo%2Ffrom19840105to19840105%2F> (Megtekintés dátuma: 2014. 03.24).; Garrett i.m. 104.p.

természeti erőforrások kisajátítása iránti vágyat. Az ezt követő fejezetben igyekeztem összefoglalni a konfliktust a kezdetektől a döntőbírósi ítélet kihirdetéséig. Ebben az időszakban többféle módon igyekeztek megoldani a kérdést. Több ígéretes fejlemény is akadt, amelyek végül nem valósultak meg.

A döntőbírósi ítélet sem tudta megoldani a kérdést, mivel a bírósági ítélet az argentin félből nagyon negatív reakciót váltott ki. Egyes csoportok az argentin vezetésben – nem látva más módot – háború útján kívánták rendezni a kérdést. Az egész vita során talán a leginkább háborúval fenyegető epizód játszódott le ekkor. A római katolikus egyházfő ekkor közbelépett. Ez olyan változásokat indított el, amelyek lehetővé tették a végleges megállapodást. Emellett a Falkland háború kudarca is rávilágított arra, hogy a kérdést Argentína nem rendezheti fegyveres úton. Ez megadta az utolsó lökést a megegyezésre, ugyanis a demokratikus fordulat után választott elnök, Raúl Alfonsín a Chilével való kapcsolatok békés rendezését prioritásként kezelte. A két állam példaértékű kompromisszumkésztsége végül sikeresen lezárta egy több mint száz éves konfliktust.

A kérdést további vizsgálatoknak is alá lehetne vetni. A latin-amerikai térségben a hatalmi vetélkedések sorában több hasonló konfliktus is történt, amelyek szintén különféle vizsgálatok tárgyát képezhetik. Választott témámat többféle nézőpontból is elemezhettem volna, és részletesebben is kifejthettem volna a konfliktus történetét, ez azonban a dolgozat terjedelmi követelményébe már nem fért volna bele.

Felhasznált irodalom

Szakirodalom

- Aravena, Francisco Rojas: El diálogo argentino-chileno en temas de seguridad y defensa. In.: *Fasoc*. 12. évfolyam, 1997 április-június.
- Church, Jon Marco: La crisis del Canal de Beagle. In.: *Estudios Internacionales*. 2008/1. <http://www.claridad.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/14256/18909> (Megtekintés dátuma: 2014. 03. 18.)
- Corbacho, Alejandro Luis: *Predicting the probability of war during brinkmanship crises: The Beagle and the Malvinas conflicts*. Universidad del CEMA, Documento de Trabajo No. 244, 2003.
- Cussen, James G.: A Twentieth Century Tordesillas: Or How Soft Power Works Sometimes. In.: *The International Symposium on Cultural Diplomacy 2011*. Berlin, 2011.
- Ferrada, Mila F.: Non-Democratic Peace in South America Comparing the Beagle Channel Crisis (1977 -1978) and the Cenepa Crisis (1994-1995). McGill University, 2007.
- Fischer Ferenc: A chilei hadsereg és a német katonai befolyás (1885-1914). In.: Rácz János (szerk.): *Tudományos Szocializmus*. Szeged, 1981.
- Király János: Konfliktusok, területi viták Latin-Amerikában. In.: *Külpolitika*. 1982, 5. szám.
- Garrett, James L.: The Beagle Channel Dispute: Confrontation and Negotiation in the Southern Cone. In.: *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 1985, őszi szám.
- Guarategua, Javier Vargas: A cincuenta años de la crisis del Islote Snipe. In.: *Revismar* 2009/1.
- Szalánczi József Krisztián: Az 1938-1939-es német Antarktisz-expedíció katonai vonatkozásai. In.: Bene Krisztián et. al. (szerk.): *Kutatási füzetek* 20. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013.
- Szilágyi István: *Geopolitika*. Publikon Kiadó, Pécs, 2013.

- Upp, Daniel G.: *Risky invasions: Decisions made by the Argentine junta regarding disputed islands, 1978–1982*. Naval Postgraduate School, Monterey, 2011.

Forrás

- Dispute between Argentina and Chile concerning the Beagle Channel. In.: *Reports of International Arbitral Awards*. XXI. kötet, Egyesült Nemzetek Szervezete, 2006.
- Treaty of Peace and Friendship between Chile and Argentina. Egyesült Nemzetek Szervezete, 2002.

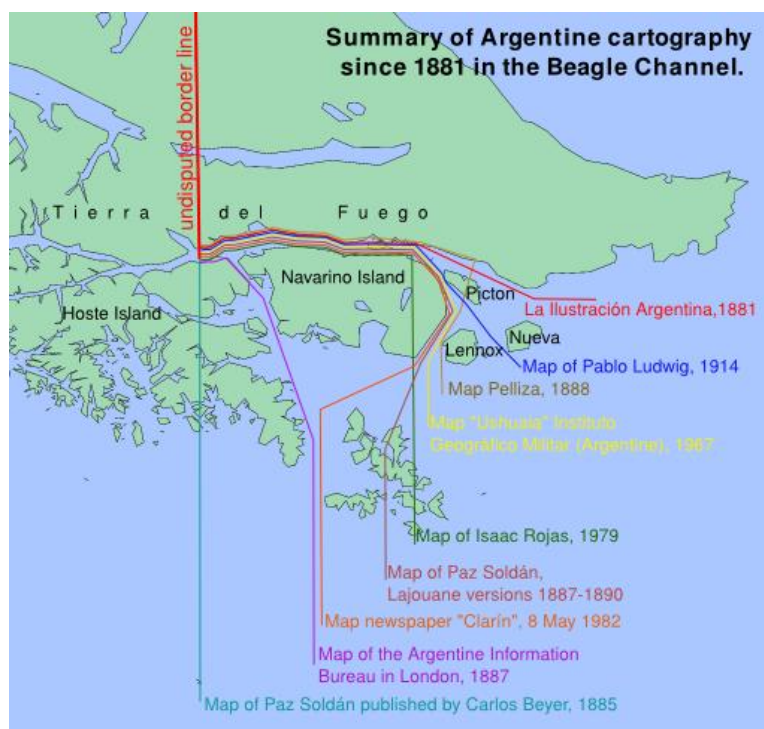
Újságcikk

- *El Pais*. 1978. 12. 17. *Magyarország*. 1978. 01. 29. XV. évfolyam, 5. szám.
http://elpais.com/diario/1978/12/17/internacional/282697202_850215.html
(Megtekintés dátuma: 2013. 03. 23.)
- *Magyarország*. 1978. 07. 30. XV. évfolyam, 31. szám.
- *Magyarország*. 1978. 11. 26. XV. évfolyam, 48. szám.
- *The New York Times*. 1984. 01. 05. <http://www.nytimes.com/1984/01/05/world/3-small-islands-loom-large-in-argentina-leader-s-plans.html?action=click&module=Search®ion=searchResults%230&version=&url=http%3A%2F%2Fquery.nytimes.com%2Fsearch%2Fsite%2Fsearch%2F%23%2Fcaputo%2Ffrom19840105to19840105%2F> (Megtekintés dátuma: 2014. 03.24)
- *The New York Times*. 1984. 03. 06.
<http://www.nytimes.com/1984/03/06/world/around-the-world-chile-and-argentina-recess-talks-on-channel.html?action=click&module=Search®ion=searchResults%230&version=&url=http%3A%2F%2Fquery.nytimes.com%2Fsearch%2Fsite%2Fsearch%2F%23%2Far%2Ffrom19840306to19840306%2F> (Megtekintés dátuma: 2014. 03.24.)
- *Time*. 1979. 01. 22.
<http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,920046,00.html> (Megtekintés dátuma: 2014. 03. 23.)

Mellékletek

Dél-Amerika déli része <http://www.mappery.com/Southern-Tip-of-South-America-Map>
(Letöltés dátuma: 2014. 03. 28.)

Argentín térképek a Beagle-csatornáról

<http://en.academic.ru/pictures/enwiki/82/Resume.arg.cart.en.png> (Letöltés dátuma: 2014.03.19.)

Az 1977-es döntőbíráskodás eredménye

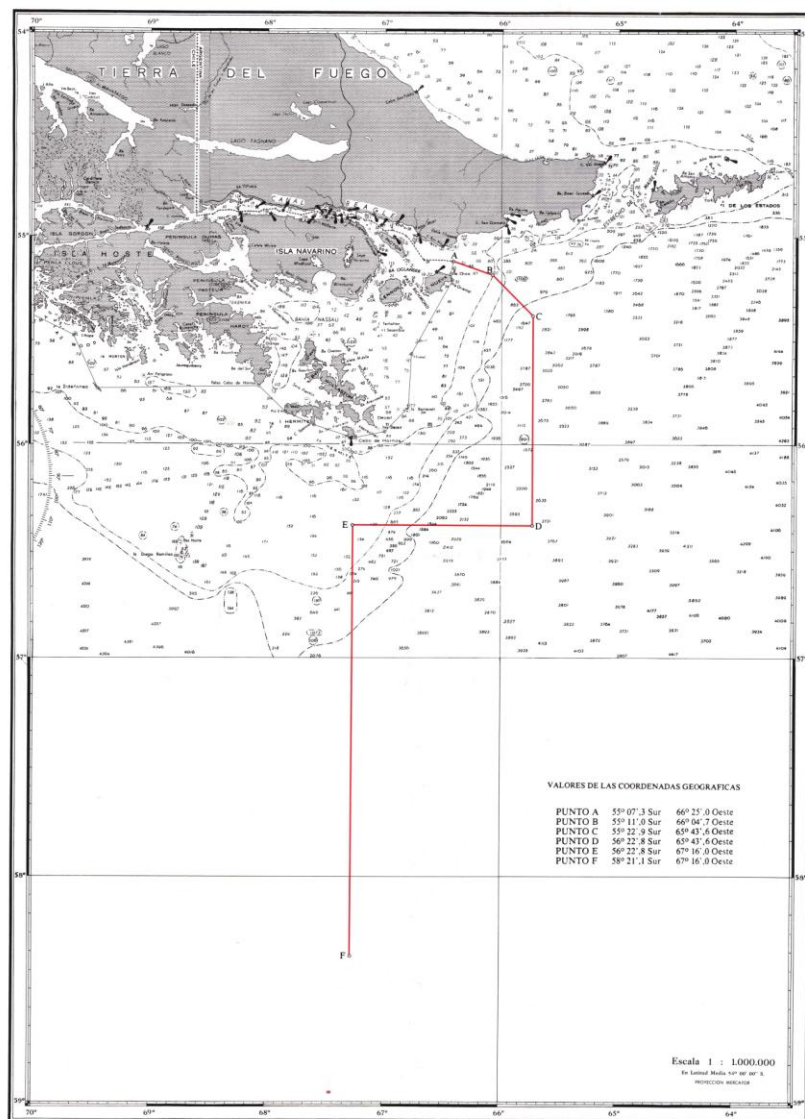
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bd/Arbitralaward1977.png> (Letöltés dátuma: 2014.03.23)

II. János Pál pápa rendezési terve (1980)

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d8/Pope1980prop.png> (Letöltés dátuma: 2014.03.23.)

CARTA Nº1

Zona entre los paralelos 54° S y 57° S según Carta Nº56 del
Instituto Hidrográfico de la Armada de Chile.
Se agregó el reticulado entre los paralelos 57° S y 59° S

UNITED NATIONS - SOALSOGLA
CHL/MNZD 1999-01108

Esta carta corresponde al Art. 7º del Tratado

Az egyezmény által szabott határok

http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/MAPS/chl_mzn29_1999_00109.jpg (Letöltés dátuma: 2014.03.11.)